

Nové lokality bránovitce dvoutvarého *Trichaptum biforme* v Moravskoslezském kraji

New localities of *Trichaptum biforme* in Moravian-Silesian region

●
Jiří Lederer

Pržno 233, CZ-739 11 Frýdlant nad Ostravicí; e-mail: b.ledererova@seznam.cz

Keywords: Czech Republic, Fungi, saprobic, wood-decay

Abstract: Five new localities of *Trichaptum biforme* in the area of Moravskoslezský region. This species has been involved in the Red list of fungi (macromycetes) of the Czech Republic as endangered species.

Bránovítec dvoutvarý *Trichaptum biforme* (Fr.) Ryvarden 1972 je saprotrofní dřevožijná houba uvedená v Červeném seznamu hub (KOTLABA et al. 2006) jako druh ohrožený (EN). KOTLABA (1984) uvádí, že se v České republice nenachází žádná lokalita, kdežto na Slovensku je to houba hojná. Nejvíce lokalit je pak na středním a východním Slovensku. Usuzuje tak na výraznou východní tendenci rozšíření. Po roce 2000 je již z České republiky známo více lokalit, např. z oblasti Českomoravské vrchoviny (KOTLABA et al. 2006). Nyní je výskyt tohoto druhu podle záznamů v Nálezové databázi ochrany přírody (ANONYMOUS 2020) uváděn také z lokalit na jižní a jihovýchodní Moravě a dále až na Šumavě a v Jizerských horách.

Houba tvoří jednoleté až dvouleté kloboukaté plodnice bez třeně, bokem přirostlé a někdy hymenofor rozlité pokrývá substrát. Jednotlivé klobouky vyrůstají částečně trsnatě, často tvoří po substrátu celé řádky. Jsou vějířovité až polokruhovité, tenké, v mládí na povrchu klobouků plstnaté a později olysálé, bělavé až okrově našedlé, často s tmavšími zónami a téměř vždy s tmavším nahnědlým nebo nafialovělým okrajem. Hymenofor tvoří jednovrstevné rourky. Póry jsou 2–5 mm velké, zčásti okrouhlé a zčásti také hranaté, zubaté, pothrané, protažené, někdy až připomínající ostnitý hymenofor. V mládí jsou nápadně fialo-

vé nebo hnědofialové, ve stáří mohou být až hnědorezavé, ale při okraji klobouku fialová barva zůstává nejdéle. Výtrusný prach je bílý, výtrusy jsou hladké, bezbarvé, oválné až válcovité, mírně prohnuté a 5–8,5 × 2–3 µm velké. Na území ČR se s plodnicemi můžeme setkat poměrně vzácně, a to od května do listopadu na odumřelých kmenech, větvích a pařezech listnáčů, především na bucích, dubech a břízách (KOTLABA 1984; HAGARA et. al. 2006; HAGARA 2015).

Autor článku tuto houbu osobně poprvé poznal v Malých Karpatech na Slovensku. Následně ji našel v České republice při mykofloristickém průzkumu NPR Hůrka u Hranic (2010) a v Bílých Karpatech blízko NPR Porážky (2013). V roce 2019 bylo zaznamenáno pět nových lokalit v Moravskoslezském kraji.

Všechny nové nálezy jsou uloženy v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek (FMM). Zároveň byla pořízena jejich fotodokumentace. Nomenklatura a taxonomické pojetí podle Index Fungorum (2020), kde jsou uvedena i dřívější synonyma tohoto taxonu.

NOVÉ LOKALITY

1. Odry-Kaménka (okres Nový Jičín), 49°43'43"N, 17°46'7"E, 6272d, 75-Jesenické podhůří

Obr. 1: *Trichaptum biforme* v PR Na Čermence. Foto: Jiří Lederer.

Fig. 1: *Trichaptum biforme* in Nature reserve Na Čermence. Photo: Jiří Lederer.

Obr. 2: *Trichaptum biforme* v PP Hradní vrch Hukvaldy. Foto: Jiří Lederer.

Fig. 2: *Trichaptum biforme* in Nature monument Hradní vrch Hukvaldy. Photo: Jiří Lederer.

Obr. 3: Ležící kmen buku s *Trichaptum biforme* v PR Černý les u Šilheřovic – II. Foto: Jiří Lederer.

Fig. 3: Fallen beech trunk with *Trichaptum biforme* in Nature reserve Černý les u Šilheřovic – II. Photo: Jiří Lederer.

PR Na Čermence, vyspělá květnatá bučina s přimíšenou *Abies alba* na suťovém svahu, 700–900 m J od žel. zast. Klokočov a 1,9 km JZZ od kostela Nejsvětější Trojice v Kaménce, na ležícím pahýlu kmene *Fagus sylvatica* hned vedle cesty vedoucí po vrstevnici středem území PR, 480 m n. m., 21. IX. 2019, leg. et det. Jiří Lederer.

Houba rostla pouze na jednom místě v malé skupině plodnic o velikosti cca 20 × 20 cm. V roce 2008 autor prováděl mykofloristický průzkum lokality, ale tento druh zde neviděl, přestože byla padlým kmenům věnována mimořádná pozornost.

2. Hukvaldy (okres Frýdek-Místek), 49°37'11"N, 18°13'32"E, 6375c, 84a-Beskydské podhůří

PP Hradní vrch, vyspělé bučiny a listnaté parkovité porosty s *Fagus*, *Tilia*, *Quercus*, *Carpinus*, *Aesculus* na JZ úbočí hradního vrchu, několik ležících kmenů *Fagus* cca v polovině svahu na spojnici mezi vstupem do hradu (180 m J) a sochou líšky Bystroušky (180 m S), 400 m n. m., 1. X. 2019, leg. et det. Jiří Lederer.

Na Hradním vrchu je několik kmenů a padlých větví buků doslova porostlých stovkami plodnic. Naposledy bylo toto místo poměrně podrobně prohlíženo v roce 2016, ale druh zde nebyl objeven. Vzhledem k současnému množství plodnic se zde asi druh vyskytuje déle, ale v roce 2016 byl možná přehlédnut, pokud zde rostl ojedinelé, anebo houba nefruktifikuje každý rok.

3. Šilheřovice (okres Opava), 49°54'18"N, 18°16'27"E, 6075d, 83-Ostravská pánev

PR Černý les u Šilheřovic II (Komora), na ležícím kmeni *Fagus sylvatica*, cca 40 m od nejjižnějšího bodu a 15 m od V hranice PR Šilheřovice, 760 m od turistického rozcestí „Bažantnice“, 250 m n. m., 23. X. 2019, leg. et det. Jiří Lederer.

Druh zde rostl pouze na jediném kmeni na úplném okraji rezervace v rozsahu cca 20 × 100 cm. Autor sem chodí nepravidelně, ale aspoň jednou za 2–3 roky si většinu kmenů prohlédne. Dříve zde však druh nebyl objeven.

4. Krásná (okres Frýdek-Místek), 49°33'32"N, 18°29'33"E, 6476b, 99a-Radhošťské Beskydy

Obr. 4: *Trichaptum biforme* v PR Palkovické hůrky. Foto: Jiří Lederer.

Fig. 4: *Trichaptum biforme* in Nature reserve Palkovické hůrky. Photo: Jiří Lederer.

PR Travný, bučina, padlý kmen *Fagus sylvatica*, několik metrů pod zpevněnou lesní cestou 235 m JZJ od chaty Barňoška, cca 1 km JZZ od vrcholu Travný, 800 m n. m., 24. X. 2019, leg. et det. Jiří Kocián, rev. Jiří Lederer.

Nález Jiřího Kociána na Travném je velmi zajímavý. Dokládá to možnost výskytu v Moravskoslezských Beskydech i jinde – podobných porostů by se zde našlo asi více. Také nález v nadmořské výšce 800 m n. m. je blízko růstového maxima 900 m n. m. (KOTLABA 1984).

5. Hukvaldy (okres Frýdek-Místek), 49°37'52"N, 18°15'13"E, 6375d, 84a-Beskydské podhůří

PR Palkovické hůrky, různověká bučina s ojedinělými *Picea abies*, *Larix decidua* a s ojedinělými padlými kmeny ve střední části nad asfaltovou cestou, cca 490 m JV od kóty Babí hora (619 m n. m.) a 860 m Z od kóty Kubánkov (660 m n. m.), 500 m n. m., 6. XI. 2019, leg. et det. Jiří Lederer.

Houba rostla pouze na jedné větvi buku v rozsahu cca 20 × 20 cm. Vhodného padlého dřeva je v této rezervaci poměrně málo. Tato lokalita souvisí pravděpodobně s výskytem na

Hradním vrchu Hukvaldy, obě místa dělí pouze necelé 2 km.

ZÁVĚR

Druh byl dříve uváděn z karpatské oblasti, v posledním desetiletí jsou popisovány nové lokality v ČR. Objev pěti nových lokalit *Trichaptum biforme* na různých místech Moravskoslezského kraje v jednom roce je pozoruhodný. Rok 2019 byl pro fruktifikaci druhu asi mimořádně příznivý. Otevírá se možnost objevu dalších nových lokalit v této oblasti. Jen je třeba se na tento zajímavý druh zaměřit. Autor článku se subjektivně domnívá, že vzácnost této houby může částečně vyplývat z toho, že při letném pohledu shora se někdy plodnice mohou velice podobat outkovce, nejvíce outkovce chlupatého *Trametes hirsuta* nebo vybledlé plodnici outkovky pestré *Trametes versicolor*. Teprve při pohledu zespoda charakteristický hymenofor víceméně ihned *Trichaptum biforme* prozradí.

LITERATURA

- ANONYMOUS (2020): Portál ochrany přírody AOPK ČR <https://portal.nature.cz/> [online] (access on 14.II.2020).
- HAGARA L., ANTONÍN V. & BAIER J. (2006): *Velký atlas hub*. Praha, 160 pp.
- HAGARA L. (2015): *Ottova encyklopedie hub*. Ottovo nakladatelství, Praha, 248–249 pp.
- KOTLABA F. (1984): Zeměpisné rozšíření a ekologie chorošů (Polyporales s.l.) v Československu. Academia, Praha: 117–118, mapa 43 (jako Hirschioporus pergamenus)
- KOTLABA F., POUZAR Z. & VAMPOLA P. (2006): *Trichaptum biforme* (Fr.) Ryvarden – In: HOLEC & BERAN M. (eds): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. *Příroda*, Praha, 24: 216 pp.
- www.indexfungorum.org (2020) (online) (access on 13.XI.2019).